

SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ KÜTÜPHANE KULLANMA ALİŞKANLIKLARININ GELİŞTİRİLMESİ: BİR EYLEM ARAŞTIRMASI

IMPROVEMENT OF THE PRESERVICE ELEMENTARY TEACHERS' HABITS OF USING LIBRARY: AN ACTION RESEARCH

Tuncay CANBULAT¹   Semiha KULA²   Mehmet ŞAHİN³
Merve TAMTÜRK⁴   Açelya Pelin ESKİCİOĞLU⁵

Özet

Eylem araştırması niteliğindeki bu araştırmanın amacı, sınıf öğretmeni adaylarının kütüphane kullanma alışkanlıklarını geliştirmektir. Araştırmaya 42 öğretmen adayı katılmıştır. Araştırmanın veri toplama araçları; kütüphane kullanma alışkanlığına ilişkin tutum ölçeği, kütüphane kullanma alışkanlığına ilişkin anket ve açık uçlu soruların yer aldığı görüş formlarından oluşmaktadır. Tutum ölçeğinden elde edilen veriler SPSS 15 paket programı kullanılarak t-testi ile analiz edilmiştir. Katılımcıların görüş formlarına verdikleri yanıtlar ise betimsel analiz yoluyla çözümlenmiştir. Katılımcıların kütüphane kullanma alışkanlıklarının yeterli düzeyde olmadığı belirlenmiş ve söz konusu alışkanlığı geliştirmek amacı ile bir eylem planı hazırlanmıştır. Gerçekleştirilen eylemler sonucunda, katılımcılarda kütüphane kullanımına yönelik olumlu yönde gelişme sağlandığı belirlenmiştir. Yapılan eylemin başarılı olması nedeniyle kütüphane kullanma alışkanlığının geliştirilmesi için öğretmen adayları ile kütüphaneye ilişkin çeşitli etkinliklerin yapılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Eylem araştırması, sınıf öğretmeni adayı, kütüphane, tutum

Abstract

The purpose of this action research study is to improve the preservice elementary teachers' use of library. The sample of the study consisted of 42 preservice teachers. The data were obtained through the survey of attitude towards library usage, the survey of library usage, and interview forms containing open-ended questions. The data obtained via the attitude survey were analyzed using SPSS program version 15.0 and t-test analyses were carried out. The responses of participants were evaluated via descriptive analysis. It was determined that the frequency of preservice teachers' use of library was very low and to enhance that based on the literature, an action research plan was developed. The results revealed that the participants' library usage was improved positively after the administration of the action research plan. Based on the positive results obtained after the implementation of the action plan in this study, suggestions were provided for the use of some activities about library.

Keywords: Action research, preservice elementary teachers, library, attitude

¹ Arş. Gör., Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi, tuncay.canbulat@deu.edu.tr

² Arş. Gör., Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi, semiha.kula@deu.edu.tr

³ Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi, mehmet.sahin@deu.edu.tr

⁴ Doktora Öğrencisi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, mervetamturk@gmail.com

⁵ Doktora Öğrencisi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, apeskicioglu@gmail.com

1. GİRİŞ

Hızla gelişen bilgi ve iletişim teknolojileri, içinde bulunduğumuz çağın bilgi çağı olarak adlandırılmasına neden olmuştur. Bu çağda üretilen bilgiler kısa bir süre sonra geçerliliğini ve güncelliğini yitirebilmektedir. Dolayısıyla çağın gereksinimlerini karşılama konusunda yaşam boyu öğrenme becerisi, geçmişte olduğundan daha önemli bir hal almıştır. Bu dönemde bireysel ve toplumsal gereksinimleri karşılamak için yaşam boyu öğrenme ne kadar önemli ise, bireyin yaşam boyu öğrenebilme becerisi kazanabilmesi için okuma alışkanlığına sahip olması da o denli önemli görülmektedir (Bozpolat, 2010). Bireyin yaşam boyu öğrenen bir kişi olabilmesi için okuma eylemini kendinde ömür boyu düzenli olarak yaşatması (Odabaş, Odabaş ve Polat, 2008) ve bunu alışkanlık haline getirmesi gerekmektedir. Okuma alışkanlığının; bireyde zekâ gelişimi, eğitimde başarı, dil ve iletişim becerisi, etkin ve sosyal bir kişilik oluşturma, eleştirel düşünme yeteneği geliştirme alanlarında yaşamsal katkıları olduğu ve sonunda sosyo-kültürel gelişmeye katkıda bulunduğu ifade edilmektedir (Yılmaz, 2002).

Bamberger (1990) okuma alışkanlığının kazanılmasında 8-13 yaşlarının yaşamsal bir değere sahip olduğunu ifade etmektedir (Kurulgan, Çekerol, 2008). Yalçın (2006) ise bireylerin okuma alışkanlığına sahip olabilmeleri için 15 yaşının sonuna kadar planlı ve sürekli bir şekilde okuma eğitiminin verilmesi gerektiğini belirtmektedir. Bireylerin okuma alışkanlığı ailede başlamakta, gelişmesi ve güçlenmesinde ise öğretmenler/eğitimciler son derece önemli rol oynamaktadır (Yağcı, 2007). Stanfield (2006) öğretmenlerin öğrencilere okuma alışkanlığını kazandıran ve yaşam boyu iyi birer okur olmaları için onları cesaretlendiren kişiler olduğunu ifade etmektedir (Kurulgan, Çekerol, 2008). Öğretmenlerin okuma alışkanlığı kazandırmaları her şeyden önce kendilerinin bu tür bir alışkanlık sahibi olmalarına bağlanmaktadır (Kurulgan, Çekerol, 2008). Bununla birlikte Yılmaz Aydın (2006) sınıf öğretmeni adaylarının kitap okuma alışkanlıklarının gelişmediğini ve okuma düzeylerinin düşük olduğunu belirtmektedir. Benzer şekilde öğretmen adaylarının okumaya karşı olumlu bir tutum taşımadıkları (Olson, Gillis, 1983) ve yeterince okuma alışkanlığına sahip olmadıkları (Saracaloğlu, Bozkurt, Serin, 2003) ifade edilmektedir. Öğretmen adayları okuma alışkanlığına sahip olmamalarının nedeni olarak yönlendirme eksikliği ve okuma bilincinin olmamasını gerekçe göstermektedirler (Gömleksiz, Telo, 2003).

Ogunrombi ve Adio (2005) okullarda bulunan kütüphanelerin fonksiyonel olmaması ve okul kütüphanelerinde yeterli sayıda kütüphaneci bulunmaması nedeniyle öğrencilerin okuma alışkanlıklarının etkilendiğini dile getirmektedirler. Kütüphaneler ilköğretimden başlayıp üniversite ve sonrası için de olmak üzere öğretme, öğrenme ve araştırma sürecinde her zaman önemli bir rol oynamaktadırlar (Adikata, Anwar, 2006). Okullarda ve halk kütüphanelerinde başlayan okuma alışkanlıklarının akademik yaşamda da devam etmesini sağlamada ve bireylerin okuma alışkanlığı kazanmalarına destek olmada üniversite kütüphaneleri önemli birimler olarak görülmektedir (Kurulgan, Çekerol, 2008). Bunun yanında üniversite kütüphaneleri üniversite için gerekli olan güncel bilimsel bilginin toplanması ve kullandırılmasında da önemli rol oynamaktadırlar (Köprülü, 1997). Söz konusu katkılarında karşın üniversite öğrencilerinin sadece %5'i boş zamanlarını kütüphanede geçirmektedirler (Esgin ve Karadağ, 2000). Benzer şekilde Gömleksiz ve Telo (2003) öğretmen adaylarının üniversite kütüphanesini düzenli olarak kullanmadıklarını belirtmektedirler. Gelecekte

öğrencilerine okuma alışkanlığını kazandıracak olan öğretmen adaylarının kendilerinin okuma alışkanlığına sahip olmamalarının bir eksiklik olduğu düşünülmektedir. Okuma-yazmayı öğreten sınıf öğretmenlerinin, okuma alışkanlığını kazandırmada daha etkili olabileceği düşünülmektedir. Bununla birlikte okuma alışkanlığında önemli bir rol oynayan kütüphanelerin öğretmen adayları tarafından az kullanılması da önemli bir problem olarak görülmektedir. Bu doğrultuda bu çalışmanın amacı sınıf öğretmeni adaylarının kütüphane kullanma alışkanlıklarını geliştirmektir.

2. YÖNTEM

Bu çalışmada sınıf öğretmeni adaylarının kütüphane kullanma alışkanlıklarını geliştirmeye yönelik çözüm üretmek amacıyla eylem araştırmasından yararlanılmıştır. Eylem araştırması; ihtiyaç duyulan herhangi bir şeyin geliştirilebileceğiyle ilgili genel bir düşünce ve herhangi bir problemi çözmeye kullanılabilecek stratejik bir eylem olarak ifade edilmektedir (Kemmis, McTaggart, 1982). Çalışmada izlenen beş temel aşama aşağıdaki gibidir:

- 1- Problemin tespitine yönelik veri toplanması ve bu verilerin analiz edilmesi
  - Kütüphane öğretmen adayları için ne anlam ifade ediyor?
  - Öğretmen adaylarının kütüphaneyi kullanma amaçları nelerdir?
  - Öğretmen adaylarının kütüphaneye gitme konusunda neden isteksiz davranıyorlar?
  - Kütüphane kullanma konusunda ne gibi zorluklar var?
  - Öğretmen adaylarının aldığı dersler kütüphane kullanım alışkanlıklarını geliştiriyor mu?
  - Öğretmen adayları kütüphaneden yararlanmayı biliyorlar mı?
  - Öğretmen adayları üniversite kütüphanesi WEB sayfasını ve veri tabanlarını kullanıyorlar mı?
  - Öğretmen adaylarının kütüphane kullanım alışkanlığını geliştirmeye yönelik neler yapılabilir?
- 2- Problemin tespitine yönelik toplanan verilerin analiz edilmesi
- 3- Problemin çözümüne yönelik eylem planının geliştirilmesi
- 4- Eylem planının uygulanması
- 5- Eylem planının uygulanmasından elde edilen verilerin analiz edilmesi.

2.1. Çalışma grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu 2010-2011 öğretim yılında sınıf öğretmenliğinde öğrenim görmekte olan 2. sınıf öğretmen adayları oluşturmaktadır. Araştırmada gönüllük esasına dayalı olarak 42 öğretmen adayı (32 kadın, 10 erkek) yer almıştır. Araştırmanın bulguları sunulurken öğretmen adaylarının isimleri doğrudan verilmemiş, bunun yerine her bir öğretmen adayı için ÖA 1, ÖA 2, ... ÖA 42 olacak şekilde isimlendirme yapılmıştır.

2.2. Veri toplama araçları

Araştırmanın veri toplama araçlarını; kütüphane kullanma alışkanlığına ilişkin tutum ölçeği, kütüphane kullanma alışkanlığına ilişkin anket ve açık uçlu soruların yer aldığı görüş formları oluşturmaktadır. Öğretmen adaylarının kütüphane kullanımına yönelik tutumlarını belirlemek için araştırmacılar tarafından ilgili literatür taranarak geliştirilen, güvenilirlik ve geçerliği sağlanmış likert tipi ölçek kullanılmıştır. Tek faktör olarak 11 maddeden oluşan ölçek sorularının geçerliliği için uzman görüşü alınmış olup, Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı 0,77 olarak bulunmuştur. Bu değer kabul edilebilir bir değer olarak belirtilmektedir (Raines-Eudy, 2000). Öğretmen adaylarına eylem planı gerçekleştirilmeden önce ve sonra

olmak üzere iki defa kütüphane kullanma alışkanlığına ilişkin tutum ölçeği uygulanmıştır. Öğretmen adaylarının kütüphane kullanımına ilişkin durumlarının tespiti ve problemin çözümüne ışık tutabilecek verileri elde etmek amacıyla kütüphane kullanma alışkanlığına ilişkin anket kullanılmıştır. Öğretmen adaylarından eylem planının uygulanmasından önce ve sonra olmak üzere iki kez görüş formu dağıtılarak yazılı olarak görüşleri alınmıştır.

2.3. Verilerin Analizi

Öğretmen adaylarının kütüphane kullanma alışkanlıklarını geliştirme amacıyla oluşturulan tutum ölçeği eylem planı gerçekleştirilmeden önce ve sonra olmak üzere iki kez uygulanmıştır. Tutum ölçeğinden elde edilen verilerin öntest-sontest ortalama puanları arasındaki farkın anlamlılığı için t-testi yapılmıştır. Öğretmen adaylarının görüş formundaki açık uçlu sorulara verdikleri yanıtlar betimsel analiz yoluyla çözümlenmiştir. Betimsel analizde, görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilmektedir (Altunışık ve diğerleri, 2001; Yıldırım ve Şimşek, 2005).

3. BULGULAR

Sınıf öğretmeni adaylarının kütüphane kullanma alışkanlıklarının nasıl olduğunu belirlemede Kütüphane Kullanma Alışkanlığına İlişkin Tutum Ölçeği (Tablo 1) kullanılmıştır. Öğretmen adaylarının kütüphane kullanımına yönelik tutumları Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1: Kütüphane Kullanımı Alışkanlığına İlişkin Tutum Ölçeği

Tutum Ölçeği Maddeleri	Hiç	Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen	Katılıyorum	Tamamen
	f	f	f	f	f	f
1. Kütüphaneye gitmeyi seviyorum.	2	4	19	16	1	
2. Kütüphanede bulunmak hoşuma gidiyor.	1	5	25	11	-	
3. Kütüphaneye gitmek zaman kaybıdır.	21	18	2	1	-	
4. Kütüphanede kitap aramayı bilmediğimden gitmek istemiyorum.	10	11	10	6	5	
5. Kütüphaneye gitmenin yararlı olduğu inancındayım.	-	1	4	18	19	
6. İyi bir okuyucu olmak için kütüphaneye gidilmesi gereğine inanıyorum.	-	9	13	14	6	
7. Kütüphane beklentilerimi karşılıyor.	-	9	28	4	1	
8. Kütüphaneye gitmenin derslerdeki başarıyı olumlu yönde etkileyeceğine inanıyorum.	1	8	14	14	5	
9. Kütüphane personelinin yardımsever olduğunu düşünüyorum.	2	8	20	11	1	
10. Kütüphane internet sayfasını ve veri tabanlarını kullanmayı yararlı buluyorum.	4	6	16	14	2	
11. Kütüphane kullanım alışkanlıklarımızı geliştirmeye yönelik yapılacak olan çalışmanın zaman kaybı olduğuna inanıyorum.	16	18	3	5	-	

Tablo 1 incelendiğinde öğretmen adaylarının kütüphane kullanma konusunda çok da istekli olmadıkları görülmektedir. Örneğin öğretmen adaylarından 17 tanesi kütüphaneye gitmeyi sevdiğini belirtirken, bu maddeye ilişkin kararsız kaldığını ya da katılmadığını belirten 25 öğretmen adayı olmuştur. Benzer şekilde kütüphanede bulunmanın hoşlarına gittiğini belirten 11, kararsız kalan ya da kütüphanede bulunmaktan hoşlanmayan 31 öğretmen adayı bulunmaktadır. Öğretmen adaylarının yarıdan fazlası (28) kütüphanenin beklentilerini karşılayıp karşılamadığına ilişkin kararsız olduklarını belirtmişlerdir. Bununla birlikte öğretmen adaylarının büyük bir bölümü (37) kütüphaneye gitmenin yararlı olduğuna inandıklarını ifade etmişlerdir. Bununla beraber öğretmen adaylarının yaklaşık olarak yarısı kütüphanede kitap aramayı bilmediği için kütüphaneye gitmek istemediğini belirtmişlerdir. 34 öğretmen adayı kütüphane kullanma alışkanlıklarını geliştirmeye yönelik olarak yapılacak olan bu çalışmanın faydalı olacağı kanısında olduklarını ifade etmişlerdir.

Öğretmen adaylarına verilen görüş formunda, “Eğitim Fakültesi kütüphanesini bir nesne, bir şekil, bir hayvan, bir masal kahramanı, bir tarihsel kişilik ya da bir canlıya benzetmeniz istense neye benzetirsiniz? Nedeni ile açıklayınız.” şeklinde ifade edilen bir soru yöneltilmiştir. Kimi öğretmen adayları kütüphaneyi faydalandıkları şeylere benzetmişler ve yararlılığını aşağıdaki gibi dile getirmişlerdir.

Kömür-elmas dönüşümüne benzetiyorum. Nasıl ki kömür gözümüze gayet değersiz geliyor daha sonra ondan paha biçilmez bir elmas oluşuyorsa; kütüphane de aynı şekilde ilk başta değersiz görünmesine karşın kütüphaneden faydalanılmaya başlandığında aslında kütüphanenin çok değerli bilgiler barındırdığının farkına varılır. (ÖA 1)

Fotosentez kaynağı olan bir ormana benzetirim. Çünkü kitap insanın hem bireysel hem toplumsal yaşamında vazgeçilmez bir yoldaş. (ÖA 41)

Kimi öğretmen adayları kütüphaneyi atıl bir yer olarak görmekte, eksikleri olduğundan, aradıkları kitapları bulamamaktan ve güncel kitaplarla donatılmadığından bahsetmekte ve kütüphaneye gitmediklerini aşağıdaki belirtmektedirler.

Bayatlamış süte benzetiyorum. Süt normalde faydalıdır. Ancak bayatlamış süt ise içilmez. Kütüphane güncel kitaplarla donatılmadığı için bayat süt durumundadır. (ÖA 3)

Boş duran bir ev kedisine benzetiyorum. Çünkü aradığım hiç birşeyi bulamıyorum. Ayrıca çok hareketsiz, renksiz ve durağan. (ÖA 9)

Kolu bacağı olmayan bir insana benzetiyorum. Eksikleri çok fazla. (ÖA 32)

Ara sıra emeklilerin uğradığı atıl ve تنها bir kahvehaneye benzetiyorum. (ÖA 28)

Açılmayan kutuya benzetiyorum. Çünkü kullanmıyorum. (ÖA 30)

Uzaktaki bir köy. Gitmesekte görmesekte o köy bizim köyümüzdür. (ÖA 14)

Uyuyan güzel. Çünkü artık pek kullanılmadığı için uykuda gibi düşündürdü beni ama kullanılsa çok güzel şeyler katarı bize. (ÖA 4)

Karıncaya benzetirdim. Çok faydalı bir yer olsa da ben onun önünden geçerken onu farketmiyorum bile. Yani okuduğum okulda bir kütüphane olduğunun farkında değilim. (ÖA 12)

Benim için kütüphane, çok uzakta olan, hiç gidilmemiş, görülmemiş bi memleketin en gizli yerinde saklı, içerisinde gizli bilgilerin bulunduğu bir sandık gibidir. İçerisinde bir sürü bilgi olduğunu bilmeme karşın, hiç gitmediğim için o sandığın anahtarı ben de yok. (ÖA 25)

Kütüphanemizi tanımadığım birinin evine beznetiyorum. Hiç merak edipte gitme ihtiyacı duymadığım için. (ÖA 37)

Bir öğretmen adayı sınavlar öncesinde kütüphanenin çok kalabalıklaştığını ve kimi öğretmen adayları da kütüphanenin sessiz bir ders çalışma ortamı olduğunu aşağıdaki gibi ifade etmişlerdir.

Sessiz bir göle benzetiyorum. Çünkü rahatça des çalışabileceğimiz, dış etkenlerden uzak bir ortam. (ÖA 19)

Vize ve final zamanında bir sığınak gibi kütüphane. Çünkü sessiz bir ders çalışma ortamı sağlıyor. (ÖA 35)

Fırtınaya benzetirim. Fırtına öncesi gibi sınavlar öncesi. Sınav zamanı ise fırtına kopuyor adeta. Kalabalıklaşıyor birden. Sınavlar bitince ölü bir deniz gibi. (ÖA 38)

Aşağıdaki gibi kimi öğretmen adayları kütüphanenin kullanımı konusunda bilgilendirilmedikleri gerekçesi ile kütüphaneyi kapalı bir kutuya benzetmektedirler. Öğretmen adayları bu konuda yönlendirmeye ihtiyaç duyduklarını da ifade etmişlerdir.

Kütüphaneyi denizin dibinde bulunan hazine kutusuna, kendimi ise bir dalgıca benzetiyorum. Kütüphaneyi kullanma konusunda bana iyi bir şekilde yönlendirme yapılmadığı takdirde ben o kutuyu açmadan boğulurum. Önemli olan o kutuyu doğru bir şekilde açarak içindeki güzellikleri yer yüzüne çıkartmak ve bunlardan hem kendime hem de çevreme faydalı olabilecek şekilde yararlanabilmemdir. (ÖA 2)

Kapalı bir kutuya benzetiyorum. Fakültedeki kütüphane hakkında hiçbir bilgilendirmeye rastlamadım. Nerede ve nasıl kullanılacağı hakkında bilgi sahibi de olmadım. Kütüphaneyi yeterince tanıtmadılar. Kütüphaneyi kullanmak öğretmen adayları için gerekli ama yeterince kullanmıyorum. Bu konuda hata kütüphane görevlilerinde tabi biz de hatalıyız. Önlemlerin alınmasını hasretle bekliyoruz. (ÖA 26)

Kütüphane kullanma alışkanlığına ilişkin ankete verdikleri yanıtlardan öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun herhangi bir kütüphaneye üye olmadıkları anlaşılmıştır. Öğretmen adaylarının birçoğunun hiçbir kütüphaneye gitmedikleri, giden katılımcıların ise genel olarak halk kütüphanesine ve fakülte kütüphanesine gittikleri, kütüphaneyi ders çalışma ya da ödev konusu araştırmak için kullandıkları belirlenmiştir. Katılımcılar kütüphane kullanmama nedenlerini; ihtiyaç duymama, istedikleri bilgilere internet ortamından ulaşma, kütüphane kullanımını bilmeme, televizyon seyretme ve derslerden vakit bulamama şeklinde ifade etmişlerdir. Katılımcılar kütüphaneye gittiklerinde; kütüphaneyi kullanmayı bilmeme, aranılan kaynaklara ulaşamama, kütüphane personelinin kütüphane kullanımı konusunda yeterince yardımcı olmaması, kütüphane ortamının çalışmaya uygun olmaması, kütüphane çalışma saatlerinin kısıtlı olması gibi zorluklarla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarının birçoğu alınan derslerin kütüphane kullanımını geliştirmeye yönelik olmadığını ve kütüphaneden nasıl yararlanacaklarını bilmediklerini ifade etmişlerdir. Kütüphane web

sayfasını ve veri tabanlarını kullanan hiçbir öğretmen adayı bulunmazken, katılımcıların böyle bir imkanın varlığından da haberdar olmadıkları görülmüştür.

Öğretmen adaylarının kütüphane kullanma alışkanlığına ilişkin tutum ölçeğine, kütüphane kullanma alışkanlığına ilişkin ankete ve görüş formuna verdikleri yanıtların analizlerinden; kütüphane kullanmanın yararının farkında oldukları, ancak çeşitli nedenlerden dolayı (kitap aramayı bilmeme, kütüphane çalışanlarına karşı olumsuz tutum geliştirmiş olmaları vb.) kütüphaneye gitme konusunda istekli olmadıkları görülmüştür. Farklı nedenlerle kütüphaneyi kullanma alışkanlığı olmayan adaylara kullanma alışkanlığı kazandırmak ve söz konusu alışkanlığı sahip olan adayların da kütüphane kullanma alışkanlıklarını geliştirmek için aşağıdaki eylem planı hazırlanmıştır.

- 1- Eğitim fakültesi kütüphanesinin tanıtım amaçlı ziyaret edilmesi ve kütüphane kullanımı konusunda kütüphane uzmanı tarafından bilgi verilmesi,
- 2- Öğretmen adaylarının kütüphaneye üye olmalarının sağlanması ve bu öğretmen adaylarına kütüphane kullanımını ve okumayı özendirici çeşitli hediyelerin (resimli etiket ve kitap ayracı) verilmesi,
- 3- İzmir Milli Kütüphanesi ve İzmir Atatürk İl Halk Kütüphanesi'nin tanıtım amaçlı ziyaret edilmesi ve kütüphane kullanımı konusunda uzmanlar tarafından bilgi verilmesi,
- 4- Araştırmacılar tarafından kitap tanıtımı yapılması,
- 5- Kütüphane konulu poster çalışması yapılması,
- 6- Gönüllü öğretmen adaylarının kitap ya da yazarlarla ilgili yazdıkları denemelerin "Sınıf Öğretmenliği Topluluğu Duvar Gazetesi'nde" yayınlanması.

Öğretmen adayları araştırmacılar tarafından eğitim fakültesi kütüphanesine kütüphanenin tanıtılması amacıyla götürülmüştür. Katılımcılara bir uzman tarafından kütüphane kullanımı konusunda detaylı bilgi verilmiş ve kütüphanenin veri tabanlarından nasıl yararlanabilecekleri açıklanmıştır. Söz konusu etkinliğe ilişkin bir fotoğraf Şekil 1'de verilmiştir.

Şekil 1: Eğitim Fakültesi Kütüphanesi Tanıtım Ziyareti

Eğitim fakültesi kütüphanesine ilişkin bilgilendirme etkinliği sonrasında kütüphaneye üye olmayan öğretmen adaylarından üye olmak istediklerini bildiren katılımcılar üye olmuş ve üye olan öğretmen adaylarına Şekil 2’de görülen resimli etiketlerden ve kitap ayraçlarından hediye edilmiştir.

Şekil 2: Resimli Etiket Örnekleri

Öğretmen adayları ve araştırmacılar tarafından İzmir Milli Kütüphanesi ve İzmir Atatürk İl Halk Kütüphanesi tanıtım amaçlı ziyaret edilmiş ve kütüphane kullanımı konusunda uzmanlar tarafından bilgilendirilmişlerdir. Bu etkinliğe ilişkin fotoğraflar Şekil 3’te verilmiştir.

Şekil 3: İzmir Milli Kütüphanesi ve İzmir Atatürk İl Halk Kütüphanesi Tanıtım Ziyareti

Eylem planı çerçevesinde araştırmacılar tarafından öğretmen adaylarına birer hafta arayla Beyaz Zambaklar Ülkesinde, 1984 ve Toprak Ana adlı kitaplar öğrencilere tanıtılmıştır. Öğretmen adaylarından kütüphane konulu bir poster çalışması yapmaları istenmiştir. Öğretmen adaylarının yaptıkları poster çalışmasından seçilen bir poster eğitim fakültesi kütüphanesi yetkilileri tarafından çerçevelettirilerek kütüphane duvarına asılmıştır (Şekil 4).

Şekil 4: Kütüphane Konulu Poster Çalışması

Gönüllü öğretmen adaylarından kitap ya da yazarlarla ilgili deneme yazmaları istenmiştir. Söz konusu denemeler “Sınıf Öğretmenliği Topluluğu Duvar Gazetesi’nde” yayınlanmıştır (denemeler www.deu.edu.tr/sinif internet adresinde yer almaktadır).

Eylem planının gerçekleştirilmesinin ardından öğretmen adaylarına Kütüphane Kullanma Alışkanlığına Yönelik Tutum Ölçeği bir daha uygulanmıştır. Ölçeğin öntest-sontest ortalama puanları arasındaki farkın anlamlılığı için yapılan t-testi sonuçları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Kütüphane Kullanma Alışkanlığı Tutum Ölçeği Öntest-Sontest Sonuçları

Değişken	N	$\bar{X}$	ss	t	df	P
Öntest	42	38.26	4.13	-9.26	41	0.000*
Sontest	42	45.95	3.18			

Tablo 2 incelendiğinde öğretmen adaylarıyla kütüphane kullanma alışkanlıklarını geliştirmeye yönelik yapılan uygulamalar sonucunda, öğretmen adaylarının tutumlarında anlamlı bir artma olduğu görülmektedir. Öğretmen adaylarının etkinlikler öncesi kütüphane kullanım alışkanlığı tutum ölçeği puanlarının ortalaması $\bar{X}=38,26$ iken, etkinlikler sonrasında $\bar{X}=45,95$ bulunmuştur. Bu doğrultuda etkinliklerin, öğretmen adaylarının kütüphane kullanmaya yönelik tutumlarını geliştirmede önemli bir etkiye sahip olduğu düşünülmektedir.

Yapılan etkinliklere ilişkin görüşlerini yazılı olarak belirten öğretmen adaylarından kimilerinin görüşlerine aşağıda yer verilmiştir. Bu görüşlerin arasında çalışmanın kütüphaneye ilgili bilgilenmede katkı sağladığı, kütüphane çalışanlarından çekinmenin gereksiz olduğu, kütüphane web sayfası ve veri tabanları hakkında bilgi edinildiği katılımcılar tarafından ifade edilmiştir.

Çalışmalar tek kelimeyle uyandırıcı etki yaptı. Bu çalışmadan önce kütüphaneye ilgili yeterli bilgi birikimine sahip olmadığımı şimdi daha iyi algılayabiliyorum. (ÖA 8)

Sahip olduğumuz en güzel bilgi deposunu fark etmenin yanı sıra kullanmayı öğrendiğim, hayatımı etkileyecek bir çalışmaydı benim için. (ÖA 5)

Personellerin yardımcı olacağını düşünmediğim için Kütüphaneye gitmeye çekiniyordum. Fakat çalışma sonrasında gördüm ki bunlar gereksiz düşüncelermiş. Personeller gayet yardımsever ve sıcakkanlı insanlardı. (ÖA 10)

Kütüphane personeline karşı var olan önyargım ortadan kalktı. Bu çalışma ile istenildiğinde size ne kadar çok yardımcı olacaklarını görmüş oldum. Milli kütüphanedeki hanımefendinin birçok konuda bizi aydınlatması en tipik örneği. (ÖA 8)

Kütüphane web sayfası ve veri tabanları ile ilgili bilgilendim. Öncesinde hiçbir bilgim yoktu bu konuda ve bu çalışmayla bilgi edinmiş oldum. (ÖA 11)

İzmir Atatürk İl Halk Kütüphanesinde görme engelliler için hazırlanan sesli kitaplar çok fazla ilgimi çekti. Bu şekilde sosyal sorumluluk projelerinde bende rol almak isterim ve bunu bu çalışma sayesinde öğrendim. (ÖA 37)

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Sınıf öğretmeni adaylarının kütüphane kullanma alışkanlıklarında görülen eksikliklerin giderilmesi amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmanın, katılımcılarının kütüphane kullanma alışkanlıklarını geliştirmede katkı sağladığı görülmüştür. Araştırma sürecinin başında öğretmen adaylarının kütüphanenin yararının farkında oldukları ancak kullanma konusunda isteksiz davrandıkları görülmüştür. Kimi katılımcılar fakülte kütüphanesini ders çalışmak için ya da vize ve final sınavlarına hazırlanırken kullandıklarını belirtirken, fakültede bir kütüphane olduğunun farkında bile olmadığını belirten katılımcılar da olmuştur. Katılımcıların çoğunluğu kütüphaneye gitmeyi çok fazla sevmediklerini, kütüphanede bulunmaktan çok fazla hoşlanmadıklarını belirtmişler ve birçoğu yapılan ankette hiçbir kütüphaneye gitmediklerini ifade etmişlerdir. Katılımcılar kütüphane kullanmama nedenlerini; ihtiyaç duymama, istedikleri bilgilere internet ortamından ulaşma, kütüphane kullanımını bilmeme, televizyon seyretme ve derslerden vakit bulamama şeklinde ifade etmişlerdir. Aslantürk ve Saracaloğlu (2010) sınıf öğretmeni adaylarının yeterince kitap okuyamamalarına gerekçe olarak; zaman bulamamalarını, yorgun olmalarını ve kitap fiyatlarının yüksek olmasını gösterdiklerini belirtmişlerdir. Benzer şekilde Saracaloğlu, Bozkurt ve Serin (2003) de öğretmen adaylarının kitap okumama nedenleri arasında televizyon seyretme, arkadaşlarla sohbet etme, kitap fiyatlarının yüksek oluşu, derslerden vakit bulamama ve yorgun olma gibi gerekçelerin varlığından söz etmişlerdir. Balcı (2003) ise üniversite öğrencilerinin boş zamanlarında çoğunlukla futbol, basketbol gibi popüler sporlara yönelmekte olduğunu, en fazla zamanı sinemaya gitmek, müzik dinlemek, bilgisayar ve internet kullanmak gibi etkinliklere ayırdıklarını belirlemiştir.

Katılımcıların yarısından fazlası kütüphanenin beklentilerini karşılayıp karşılamadığına ilişkin kararsız olduklarını belirtmişlerdir. Fakülte kütüphanesinin yetersiz olması, kütüphanede aranan kitapların bulunmaması ve güncel kitapların yer almaması nedeniyle katılımcılar kütüphaneye gitmediklerini ifade etmişlerdir. Benzer şekilde Ogunrombi ve Adio (2005) okullarda bulunan kütüphanelerin fonksiyonel olmadığı gerekçesi ile öğrencilerin okuma alışkanlıklarının etkilendiğini belirtmişlerdir. Bununla birlikte Bınarbaşı (2006)

üniversite kütüphanelerinin, okuma alışkanlığı kazandırılmasına öncülük etmesinin ve okuma alışkanlığının kazanılmasında toplumsal bir merdiven olarak güçlü olmasının çok önemli olduğunu ifade etmiştir. Bu açıdan bakıldığında üniversite kütüphanelerinin geliştirilmesinin ve bahsi geçen amaca hizmet etmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir.

Öğretmen adaylarının yaklaşık olarak yarısı kütüphanede kitap aramayı bilmedikleri, kimi katılımcılar kütüphaneyi nasıl kullanacaklarına dair bilgilendirilmedikleri gerekçesi ile kütüphaneyi kapalı bir kutuya benzetmişler ve kütüphane kullanmaya yönelik bilgilendirmeye ihtiyaç duyduklarını ifade etmişlerdir. Bu nedenle eylem planının ilk basamağı fakülte kütüphanesinin kullanımı hakkında katılımcıların kütüphane çalışanları tarafından bilgilendirilmesi olmuştur. Gerçekleştirilen eylem planının ardından katılımcılar, kütüphane kullanma alışkanlığına ilişkin tutum ölçeğine bir kez daha yanıt vermiş ve öntest- sontest sonuçlarına bakıldığında katılımcıların tutumlarının olumlu yönde geliştiği görülmüştür. Öğretmen adaylarının yazılı olarak belirttiği görüşlerinde de gerçekleştirilen eylemlerin kütüphaneye ilişkin var olan görüşlerini olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir. Öğretmen adayları bu çalışma ile kütüphanelerle ilgili bilgilendiklerini, kütüphane görevlilerine ilişkin var olan olumsuz önyargılarının giderildiğini ve kütüphane web sayfası ve veri tabanlarına ilişkin bilgi sahibi olduklarını ifade etmişlerdir.

5. ÖNERİLER

Sınıf öğretmeni adaylarının kütüphane kullanma alışkanlıklarını geliştirme amacıyla yapılan bu araştırmanın sonuçlarına dayalı olarak;

- bir ay gibi kısa bir süreci kapsayan eylem planının süresinin uzatılması ve gerçekleştirilen etkinliklerin zenginleştirilmesi
- kütüphanenin daha güncel yayınlara yer vermesinin sağlanması
- kütüphaneyi tanıtım amaçlı oryantasyon çalışmalarının yapılması
- öğretim elemanlarının araştırma ödevleri vererek öğretmen adaylarını kütüphaneye yönlendirmesi

önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Adikata, A. A. & Anwar, M. A. (2006). Student library use: A study of faculty perceptions in a Malaysian University. *Library Review* 55(2), 106-119.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Yıldırım, E., ve Bayraktaroğlu, S. (2001). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Adapazarı: Sakarya kitabevi.
- Aslantürk, E. ve Saracaloğlu, A. S. (2010). Sınıf öğretmenlerinin ve sınıf öğretmeni adaylarının okuma ilgi ve alışkanlıklarının karşılaştırılması, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 155-176.

- Balcı, V. (2003). Ankara'daki üniversite öğrencilerinin boş zaman etkinliklerine katılımlarının araştırılması. *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı 158.
- Bınarbaşı, F. (2006). *Üniversite öğrencilerinin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarının incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Bozpolat, E. (2010). öğretmen adaylarının okuma alışkanlığına ilişkin tutumların değerlendirilmesi (Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi Örneği). *Journal of World of Turks*, Vol. 2, No. 1
- Esgin, A., ve Karadağ, Ö. (2000). Üniversite öğrencilerinin okuma alışkanlığı. *Popüler Bilim*. Eylül, 19-23.
- Gömleksiz, M., Telo, A. (2003). *Eğitim fakültesi öğrencilerinin kitap okuma alışkanlığı (Fırat üniversitesi eğitim fakültesi örneği)*. I. Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi. 15-17 Mayıs. Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi. s.356-364.
- Kemmis, S. & McTaggart, R. (1982). *The Action Research Planner*. Victoria, Australia: Deakin University Press.
- Köprülü, D. (1997). Koleksiyon değerlendirmesi ve kullanım analizi. *Türk Kütüphaneciliği* 46 (2).
- Kurulgan, M., & Çekerol, G. S. (2008). Öğrencilerin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları üzerine bir araştırma. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2): 237-258.
- Odabaş, H., Odabaş, Z. Y., ve Polat, C. (2008). Üniveriste öğrencilerinin okuma alışkanlığı: Ankara üniversitesi örneği. *Bilgi Dünyası*, 9(2), 431-465.
- Ogunrombi, S. A. & Adio, G. (1995). Factors affecting the reading habits of secondary school students. *Library Review* 44(2), 50-57.
- Olson, M. W., & Gillis, M. (1983). Teaching reading study skills and course content to preservice teachers. *Reading World*. 23(2), 124-133.
- Saracaloğlu, A. S., Bozkurt, N. ve Serin, O. (2003). Üniversite öğrencilerinin okuma ilgileri ve okuma alışkanlıklarını etkileyen faktörler. *Eğitim Araştırmaları*. 4(12), 149-157.
- Yağcı, Y. (2007). Çocuk ve gençlerin kitaba ulaşmasındaki köprüler. *Türk Kütüphaneciliği*, 21(1), 62-71.
- Yalçın, A. (2006). *Türkçe Öğretim Yöntemleri Yeni Yaklaşımlar*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (2. baskı). Ankara: Seçkin yayıncılık
- Yılmaz-Aydın, Z. (2006). Sınıf öğretmeni adaylarının okuma alışkanlığı. *İlköğretim Online*. 5(1), s. 1-6.
- Yılmaz, B. (2002). Ankara'daki ilköğretim öğretmenlerinin okuma ve halk kütüphanesi kullanma alışkanlıkları üzerine bir araştırma. *Türk Kütüphaneciliği* 16 (4), 441-460.